

Razstava je del projekta, s katerim obeležujemo 40-letnico delovanja Združenja umetnikov Škofja Loka:
<https://www.loski-muzej.si/40-let-zdruzenja-umetnikov-skofja-loka/>

Gradivo na razstavi je iz arhiva Združenja umetnikov Škofja Loka in Loškega muzeja Škofja Loka ter katalogov ZUŠL. Avtorji fotografij iz zasebnih arhivov umetnikov : Irena Dimovska, Tomaž Krpič, Tomaž Lunder, Marjan Prevodnik in Maja Šubic.

Citati na steni so iz:
uvodnika publikacije *Združenje umetnikov Občine Škofja Loka v letu 1981*, Škofja Loka, 1982;
Dokumenta iz arhiva ZUŠL: Dejavnosti, smernice ter problemi Združenja umetnikov Škofja Loka, 15. 6. 1987, podpisan Janez Hafner kot predsednik Združenja;
Arhiv ZUŠL: Osnutek vsebine, smotrov in programa galerijske dejavnosti galerije na Mestnem trgu, 2. 4. 1986, podpisano Združenje umetnikov Škofja Loka

Kolofon razstave:
40 let Združenja umetnikov Škofja Loka: umetniki na svojem
3. 7.-14. 9. 2019, Galerija Ivana Groharja
Kustosinji: Saša Nabergoj in Simona Žvanut
Oblikovanje razstave: Kolektiv DVA
Jezikovni pregled: Anja Strajnar
Prevod: Mateja Žuraj
Tisk: Pegaz CDT, d. o. o., Foto Tivoli
Tehnična ekipa: Vida Grah, Marjan Jenko

40 LET ZDRUŽENJA UMETNIKOV ŠKOFJA LOKA: UMETNIKI NA SVOJEM

Galerija Ivana Groharja
3. 7.-14. 9. 2019
Kustosinji: Saša Nabergoj in Simona Žvanut

Arhivsko-dokumentarna razstava predstavlja 40-letno zgodovino delovanja Združenja umetnikov Škofja Loka (ZUŠL) vse od ustanovitve do danes. Že s samo postavitvijo želimo poudariti interdisciplinarnost in razvejanost programa, ki ga je skozi štiri desetletja soustvarjalo veliko število umetnikov. Izpostaviti želimo njihovo vizijo, zanos in odločenost, da si bodo v Škofji Loki ustvarili mesto zase - in za umetnost. Vsi načrti se (še) niso uresničili in marsikatero pereče vprašanje, ki so ga umetniki izpostavili že v 80-ih, je (še vedno) del današnje problematike dela v umetnosti in kulturi. Vsekakor pa je razstava zaokrožen prikaz in poklon 40-letnemu delovanju članov umetniškega Združenja, ki uspešno ohranja živo tradicijo umetnosti, ki je bila v Loki vedno napredna, celo avantgardna - še posebej likovna umetnost vse od družine Šubic in Ivana Groharja do današnje, za slovenski prostor izredno močne sodobne umetniške scene.

Vodstvo s kustosinjama: sobota, 31. 8. 2019, ob 10. uri.

Prvi sestanek Združenja umetnikov Škofja Loka je bil 2. julija 1979 v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka. Kot poroča Franc Berčič - Berko, eden od ustanovnih članov in prvi tajnik ZUŠL, je interdisciplinarnost Združenja naključje, saj je bilo za ustanovitev društva potrebnih 10 posameznikov, a je na ustanovni sestanek prišlo le 8 likovnikov. Ustanovni člani so bili tako umetniki Berko, Pavel Florjančič, Marijan Gabrijelčič, Herman Gvardjančič, Janez Hafner, Zdenko Huzjan, Tone Logonder, Franc Novinc, Jože Peternej, Ive Šubic. Srečno naključje je tako botrovalo interdisciplinarnosti, ki se danes kaže kot nujen način delovanja tako v kulturi kot širše. Združenje je tako bilo in je še vedno eno redkih v Sloveniji, ki povezuje različne umetniške discipline in že 40 let celovito združuje ustvarjalce s področja likovne, glasbene in literarne umetnosti. V Loki interdisciplinarnost nikoli ni bila le na papirju.

Program je bil že od vsega začetka zastavljen celovito in ambiciozno. To lahko vidimo že v eni od njihovih prvih akcij: leta 1980 so ustanovili Groharjevo nagrado in štipendijo ter določili pravilnik za njuno podeljevanje. In od 25.000 din, ki so jih ob ustanovitvi zbrali od petih loških kulturnih institucij (med njimi je bil tudi Loški muzej), so del sredstev takoj namenili prvi Groharjevi štipendiji. Ustanovitev in koncept nagrade in štipendije sta bila v tistem času resnično revolucionarna in daljnovidna. Delovna štipendija naj bi tako mlademu umetniku omogočila eno leto osredotočenega ustvarjanja in razvijanja lastne prakse. Zaradi finančnih omejitev je bila podeljena štipendija sicer praviloma skromnejša, kot so si želeli, bolj mesečna kot letna – vendar je bilo pomembno tudi njeno sporočilo: umetnik za svoje delo potrebuje čas in denar. Za primerjavo: Ministrstvo za kulturo RS je podoben sistem delovne štipendije za umetnika uvedlo šele pred dobrim desetletjem.

Združenje se je zavzemalo tudi za boljše delovne pogoje svojih članov: poleg zagotavljanja finančne podpore so poskušali pridobiti tudi ateljeje. Hkrati pa so ves čas kritično opozarjali na položaj umetnika v družbi in na dejstvo, da kultura opravi veliko dela zastonj in da je problematično tudi to, da se to vsem zdi normalno. Združenje se je na splošno borilo za vidnejšo vlogo umetnosti v družbi. Tako so v okviru dolgoročnih načrtov razmišljali o vlogi Združenja v širši kulturni politiki mesta, med katero vsekakor velja uvrstiti še danes aktualno željo po oživitvi starega mestnega jedra.

—

V prvem prostoru razstave osvetljuje bogato razstavno dejavnost Združenja, zlasti odprtje Galerije Ivana Groharja, ki jo je Združenje konec 80-ih uspešno pridobilo, udarniško prenovilo in programsko ter operativno vodilo 13 let.

Programska usmeritev in organizacija dela galerije sta bili profesionalno zastavljeni, kar lahko razberemo iz številnih arhivskih dokumentov (izbor le-teh je razstavljen

v fasciklu). Galerijski svet je odločal o razstavni politiki galerije in skrbel za raznovrstnost ter kvaliteto programa. Oblikovali so razstavne smernice, s katerimi so želeli zagotavljati kvaliteto in raznolikost razstav, kar bi hkrati omogočalo primerjavo različnih umetniških praks med umetniki in ponujalo prerez sodobne ustvarjalnosti. Jasno so tudi določili, da bodo v galeriji razstavljali le vabljeni umetniki. Program razstav so oblikovali na podlagi aktivnega spremljanja sodobne produkcije, obiskov razstav in kolegov umetnikov v ateljih. Kakovost galerije so po njihovem zagotavljal odmevnost domačih ustvarjalcev, izmenjava in povezava z drugimi slovenskimi razstavišči ter predstavitve zamejskih slikarjev. Poskrbeli so za kritične odzive na razstavo, umetnikom so izplačevali razstavnino, varuhom v galeriji pa honorar – stvari, ki še danes velikokrat niso samoumevne. Za podporo galerijske dejavnosti so vzpostavljali sodelovanja z različnimi sponzorji, razstave pa so bile tudi prodajne. V povprečju so pripravili po eno razstavo mesečno, beležili so sprotno rast obiska, ob odprtjih so se trudili pripravljati kulturni program. Na delovanje Groharjeve galerije so torej gledali širše, v kontekstu oživljanja starega mestnega jedra, in, kar je zelo pomembno, v luči vzgajanja publike za sodobno umetnost.

In še nekaj statističnih podatkov: iz poročila o delovanju galerije v prvem letu (1988) izvemo, da je na odprtja prihajalo od 30 do 90 obiskovalcev, vsako razstavo si je ogledalo od 900 do 1700 obiskovalcev, kar je približno 1100 obiskovalcev na razstavo in 13200 na leto.

—

V drugem prostoru je prvič predstavljen izbor arhivskega gradiva Združenja, s katerim smo želeli čimbolj celovito predstaviti ustanovitev: zanimali so nas razlogi za ustanovitev, kako sta potekala proces dela in oblikovanje smernic ter ciljev delovanja – kar je zanimivo izhodišče tako za primerjavo z današnjim delovanjem Združenja kot tudi za razmislek o vlogi in pomenu Združenja v Škofji Loki in širše.

Stene galerije so spremenjene v delavno tablo, na kateri predstavljamo zlasti prva desetletja delovanja in široko paleto različnih aktivnosti članov, na primer: organizacijo umetniških kolonij in strokovnih ekskurzij članov Združenja, sodelovanja pri številnih projektih in prireditvah, kot so *Loški umetniški utripi* in *Venerina pot* (današnji *Historial*), aktivno prizadevanje za pridobitev srednjeveške kašče za razstavno dejavnost in zasnova prvega programskega koncepta Štefanove (danes Šubičeve) hiše v Poljanah. Predstavljamo tudi publicistično dejavnost Združenja, kataloge preglednih razstav, časopise Šubičeve kolonije ipd., ki jih obiskovalci lahko tudi vzamejo v roke in prelistajo.

Predstavljamo tudi Groharjevo kolonijo, ki jo je ZUŠL prevzel v vodenje ob svoji ustanovitvi in prenehal organizirati v času vzpostavitve Groharjeve galerije. Pobudnik in dolgoletni predsednik Groharjeve kolonije je bil Ive Šubic, starosta loške scene in tudi ustanovni član ZUŠL. Po

njegovi smrti je Združenje ustanovilo Kolonijo Iveta Šubica, ki je vedno vsebinsko in organizacijsko premišljeno pripravljena: določijo temo, povabijo tako člane kot tudi nečlane in poskrbijo za pokritje vseh stroškov, seveda na račun gostoljubja.

Razstavljena sta tudi rokovnik z zapiski prvega tajnika Združenja Franceta Berčiča - Berka in knjiga gonilne sile raznolikih dogajanj in prežgodaj umrlega Tomaža Lundra z naslovom *Aktivisti*, nastala na 9. koloniji Iveta Šubica.

Predstavljeni so tudi številni dogodki, npr. že omenjeni *Loški umetniški utripi* – razstava in koncert v kapeli Puštalskega gradu od leta 1980 naprej, številna sodelovanja z drugimi stanovskimi društvi (npr. z Društvom likovnih umetnikov Severne Primorske in Celja) in slovenskimi ter tujimi galerijami (npr. v Mariboru, v Novi Gorici, v Lendavi, na Ravnah na Koroškem, v Slovenj Gradcu, z Galerijo Marin v Umagu) in razstavišči v pobratenih mestih.

Osvetliti pa želimo tudi manj odmevne, a bistvene aktivnosti – ena od teh so študijski obiski razstavišč po Sloveniji in tujini, npr. beneškega bienala in razstav v Palazzo Grassi v 90-ih, galerij v Gradcu in na Dunaju. Strokovna potovanja so bila tista, ki so člane ZUŠL ves čas držala v stiku s tistim najbolj sodobnim v svetu umetnosti ter ponudila možnost druženja in strokovnih debat izven toka vsakdana. Prav eno izmed takšnih večernih druženj na poti je botrovalo tudi nastanku ideje za *Mali format*, prodajno razstavo del manjših formatov, zamišljeno kot ponudbo umetniških del v decembrskem predprazničnem času.

Združenje se je pogosto priključilo različnim prireditvam in praznovanjem obletnic v Loki; npr. pri vsakoletni prireditvi *Venerina pot* (današnji *Historial*), ki Škofjo Loko za en dan spremeni v srednjeveško mesto. Člani ZUŠL sodelujejo pri projektu že od vsega začetka in s tem ves čas postavljajo umetnost in kulturo v središče mestnega dogajanja.

Mnoštvo različnih dokumentov Združenja (vse od programskih, organizacijskih in administrativnih do govorov na občnih zborih), publikacij, fotografij, izrezkov iz časopisa *Gorenjski glas* nadgrajujejo štirje, posebej za to razstavo posneti video intervjuji z umetniki, ki so bili aktivni pri vzpostavitvi ZUŠL in/ali kasneje pri njegovem delovanju. Agata Pavlovec, Maja Šubic, Franc Berčič - Berko in Simon Mlakar pripovedujejo o razlogih stanovskega organiziranja, o specifikah, razlikah in spremembah delovanja v 40 letih obstoja, o dobrih praksah, ki bi jih veljalo vrniti v sodobni obliki, ter o nuji sodelovanja v prihodnosti.

—

Razstava *40 let ZUŠL: umetniki na svojem* je tako zgodba o lokalnem Združenju, ki je obenem tudi zgodba o zgodovini in sedanjosti dejavnosti stanovskih društev. S pregledom široke palete aktivnosti Združenja poudarjamo njegov veliki pomen za umetniško in kulturno življenje Škofje Loke in širšega slovenskega prostora.

Razstava želi pokazati primer dobre prakse delovanja, ki je bilo tako zelo uspešno prav zato, ker je bilo natančen odgovor na takraten prostor in čas, njegove potrebe in zahteve. Zato sta tako razstava kot tudi raziskava (pregled arhivov, pogovori s protagonistami itn.) priložnost za nadgraditev tradicije, kot jo razume Maurice Bejart, starosta sodobnega plesa: tradicijo kot znanje, ki se prenaša skozi zgodovino, a ves čas posodablja, postavlja v tukaj in zdaj. Povsem se strinjava z njim in nanj naju je v enem od pogovorov ob raziskavi opozorila tudi Agata Pavlovec, članica ekipe projekta ZUŠL40. Enostaven dokaz, da je tudi celoten projekt ZUŠL40 v svoji konceptualni in operativni zasnovi sledil tistim dobrim praksam predmeta, ki ga raziskuje: projekt oblikuje širša ekipa članov ZUŠL in Loškega muzeja, ki ob pogovorih sestavlja koščke, potrebne za tako kompleksno nalogo, kot je celovit prikaz žive dejavnosti, nečesa neotipljivega, a vendar ključnega in s pomembnimi posledicami. Dokumente in časopisno gradivo smo sopostavili osebnim pričevanjem in zgodovinom. Na pričujoči razstavi smo tako želeli na različne načine prikazati izjemnost družbenega ravnanja, hkrati pa ne predstaviti le ene in edine premočrtne zgodbe Združenja – zgodbe je namreč vsaj toliko, kot je članov Združenja. Obiskovalce zato vabimo, da si še sami s pomočjo raznolikih segmentov sestavijo celotno sliko.

Čeprav se je svet v zadnjih 40 letih precej spremenil, tudi v času virtualne (in pogosto navidezne) hiperpovezanosti ostaja povezovanje in sodelovanje v realnem času in prostoru ključno. Prav celovit prikaz raznolikega in očem javnosti pogosto skritega delovanja ZUŠL je pokazal, da bi veljalo graditi na teh temeljih. V tem smislu tudi razumemo to razstavo, predvsem pa celoten projekt: kot nujno potrebno strokovno podlago za zgodovinenje družbenega fenomena kot primer dobrih praks in dobrodošel razmislek pri snovanju programske vizije tako Galerije Ivana Groharja kot tudi Združenja umetnikov Škofja Loka.

Že sedaj vas vabiva na odprtje naše naslednje postaje: velike pregledne razstave članov ZUŠL na Loškem gradu, ki bo letos novembra. Ob razstavi bo izšel katalog z vizualnim gradivom in strokovnim besedilom o loški likovni sceni zadnjih 40 let. Prihodnje leto sledi spletni arhiv z gradivom o sedanjih in preteklih umetnikih Združenja in njihovem delu: življenjepisi, predstavitve umetniških praks, vizualno gradivo in dokumentacija, ki je nastala tekom večletne raziskave. S spletnim arhivom bomo celovito predstavili umetniško delovanje članov Združenja, ki bo tako na voljo čim širši javnosti.